

V Bruseli 11. mája 2026
(OR. en)

9128/26

Medziinštitucionálny spis:
2025/0412(NLE)

ENV 488
CLIMA 256
SOC 250
ENER 241
ECOFIN 605
COMPET 557
RECH 215
EDUC 154
CULT 69

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od: Generálny sekretariát Rady
Komu: Delegácie
Predmet: Odporúčanie Rady týkajúce sa Nového európskeho Bauhausu

Delegáciám v prílohe zasielame odporúčanie Rady týkajúce sa Nového európskeho Bauhausu v znení, ktoré prijala Rada na svojom 4 171. zasadnutí 11. mája 2026.

ODPORÚČANIE RADY

týkajúce sa Nového európskeho Bauhausu

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej články 292 a 192,

so zreteľom na návrh Európskej komisie,

keďže:

- (1) Cieľom Nového európskeho Bauhausu (NEB) je realizovať prechod na čistú energiu a Dohodu o čistom priemysle prostredníctvom konkrétnych projektov, ktoré podporujú transformáciu našich štvrtí a zlepšujú každodenný život vďaka riešeniam spájajúcim udržateľnosť a cenovú dostupnosť s kvalitným dizajnom, vysokokvalitnou architektúrou, inkluzívnosťou a prístupnosťou, a posilňovaním inovácie v priemyselných ekosystémoch v záujme podpory konkurencieschopnosti, a to pri rešpektovaní a podpore rozmanitých miest, kultúrneho dedičstva a kultúrnej rozmanitosti Európy. Posilňovaním procesov spolupráce s miestnymi komunitami, so zainteresovanými stranami a s podnikmi podporuje táto iniciatíva riešenia, ktoré sú prispôbené spoločenským a environmentálnym potrebám a podporované širokou základňou občanov a ktoré sa môžu replikovať a rozširovať v podobných podmienkach v celej EÚ.

- (2) V roku 2021 prijala Európska komisia oznámenie¹ obsahujúce koncepciu a ciele NEB, ktorý sa riadi tromi neoddeliteľnými hodnotami (udržateľnosť, inkluzívnosť a estetika) a tromi zásadami (viacúrovňová angažovanosť, participatívny prístup a transdisciplinárnosť).
- (3) Európsky parlament² aj členské štáty EÚ³ iniciatíve NEB vyjadrili podporu a Európsky hospodársky a sociálny výbor⁴ a Európsky výbor regiónov⁵ k nej vydali pozitívne stanoviská.
- (4) Počas piatich rokov sa v rámci iniciatívy NEB vybudovala silná členská základňa v podobe komunity⁶ takmer 2 000 miestnych i medzinárodných organizácií – od neziskových organizácií a kultúrnych subjektov až po subjekty verejného sektora a podniky. Podporených bolo už vyše 700 projektov. Vo viacročnom finančnom rámci (VFR) na roky 2021 – 2027 sa na NEB vyčlenilo 1,4 miliardy EUR. Väčšina finančných prostriedkov pochádza z politiky súdržnosti (viac ako 840 miliónov EUR) a programu Horizont Európa (viac ako 530 miliónov EUR). Z ostatných programov EÚ (LIFE, Program pre jednotný trh, Digitálna Európa a COSME) sa prispieva sumou približne 26 miliónov EUR.

¹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Nový európsky Bauhaus, [COM\(2021\) 573](#).

² Pozri uznesenie Európskeho parlamentu zo 14. septembra 2022 o Novom európskom Bauhause, [2021/2255\(INI\)](#). Okrem toho Európsky parlament podporil túto iniciatívu prípravnou akciou (Platforma na správu znalostí pre Nový európsky Bauhaus) a pilotným projektom (Stimulácia miestnych a regionálnych projektov Nového európskeho Bauhausu).

³ Pozri závery Rady o kultúre, vysokokvalitnej architektúre a zastavanom prostredí ako kľúčových prvkoch iniciatívy Nový európsky Bauhaus, [14534/21](#).

⁴ Pozri <https://www.eesc.europa.eu/sk/our-work/opinions-information-reports/opinions/new-european-bauhaus>.

⁵ Pozri <https://web.cor.europa.eu/ea/News/Pages/CoR-members-adopt-McCarthy's-opinion-on-the-New-European-Bauhaus.aspx>.

⁶ Pozri [Community is the core of New European Bauhaus – New European Bauhaus](#) (Srdcom Nového európskeho Bauhausu je komunita– Nový európsky Bauhaus).

- (5) V politických usmerneniach Európskej komisie na roky 2024 – 2029⁷ je NEB súčasťou celkového cieľa Komisie „Podpora ľudí, posilňovanie našich spoločností a nášho sociálneho modelu“ so zameraním na prepojenie udržateľnosti s inklúziou a cenovou dostupnosťou a tvorivosťou s inováciou. Rozšírenie komunity NEB by umožnilo napredovať pri dosahovaní tohto cieľa a relevantným zainteresovaným stranám by sa zabezpečila možnosť účinne prispievať.
- (6) Hodnoty a zásady NEB môžu Európe pomôcť na ceste za konkurencieschopnejšou, obehovejšou a udržateľnejšou budúcnosťou. Začlenením hodnôt NEB do existujúcich národných, regionálnych, miestnych a mestských stratégií zameraných na zastavané prostredie môžu členské štáty premeniť prechod na čistú energiu a digitálnu transformáciu na konkrétne príležitosti pre občanov a podniky v celej Európe. Posilnením výskumu a inovácie, priemyselnej excelentnosti, zručností, kultúry a tvorivosti môže NEB prispieť k vytvoreniu odolných hodnotových reťazcov a vysokokvalitných pracovných miest v celej Európe, čím sa zabezpečí, aby sa prechodom na čistú energiu zvýšila globálna konkurencieschopnosť, udržateľný rozvoj a strategická autonómia Európy a zároveň sa zachovalo otvorené hospodárstvo. Takáto integrácia a zefektívňovanie sú však v súčasnosti na úrovni Únie nerovnomerné, čo vedie k nerovnakým príležitostiam pre zainteresované strany a orgány, a to najmä na miestnej úrovni. Členské štáty môžu vychádzať z existujúcich osvedčených postupov viacúrovňového a medziodvetvového riadenia. Začleňovaním hodnôt a zásad NEB do relevantných politík (aj prostredníctvom vnútroštátnych politík v oblasti architektúry a digitálnych nástrojov priestorového plánovania) a do nástrojov financovania na národnej, regionálnej a miestnej úrovni možno podporiť transformačnú revitalizáciu štvrtí a posilniť ich sociálnu štruktúru a zároveň podporiť presadzovanie uvedených hodnôt a zásad v rámci zastavaného prostredia a príslušných odvetví.

⁷ Pozri [Priority na roky 2024 – 2029 – Európska komisia](#).

- (7) Členské štáty majú k dispozícii celý rad nástrojov na zakomponovanie hodnôt a zásad NEB, ktorými sa podporuje udržateľné, cenovo dostupné, inkluzívne, prístupné, esteticky hodnotné, vysokokvalitné zastavané prostredie prispôsobené klíme, do svojich plánov politik v oblasti obnovy a výstavby budov, územného rozvoja, zmeny klímy, ako aj vnútroštátnych politik v oblasti architektúry a iných vnútroštátnych alebo únijských plánov a stratégií v súlade s vnútroštátnymi právomocami a riadiacimi štruktúrami pre udržateľný rozvoj.⁸ Tie by sa mohli využiť na podporu začleňovania a integrácie cieľov NEB prostredníctvom integrovaného prístupu, ktorým sa zabráni vytváraniu paralelných štruktúr, a na podporu synergií medzi rôznymi cieľmi, akými sú energetická efektívnosť a dekarbonizácia, ukladanie uhlíka, odolnosť proti zmene klímy, mestská zelená infraštruktúra, obehové hospodárstvo, udržateľná mobilita, odolnosť vodných zdrojov, cenová dostupnosť, udržateľnosť a prístupnosť, a to najmä v kontexte revitalizácie štvrtí a oživenia miestnych a mestských centier, pričom by sa malo zohľadniť kultúrne dedičstvo.
- (8) Hodnoty a zásady NEB predstavujú jednoznačnú príležitosť na podporu obehovejšieho a efektívnejšieho využívania zdrojov v zastavanom prostredí. To podčiarkuje potrebu stratégií priestorového plánovania zameraných na dostatočnosť, ako aj zlepšenia efektívnosti. V súčasnosti sú výstavba, využívanie a obnova budov náročné na energiu a nerastné zdroje a predstavujú 42 % celkovej spotreby energie, 35 % emisií skleníkových plynov, 50 % ťažby všetkých materiálov a 35 % celkového množstva vzniknutého odpadu v EÚ⁹. Tieto činnosti okrem toho prispievajú k spotrebe vody a zhoršujú znečistenie ovzdušia, vody a pôdy, znečistenie hlukom, prinášajú zmenu vo využívaní pôdy a jej degradáciu, procesy dezertifikácie, stratu priepustnosti pôdy, stratu biodiverzity a rozrastanie miest, ktoré treba minimalizovať.

⁸ Napríklad Európsky plán pre cenovo dostupné bývanie, národné plány obnovy budov, plány spravodlivej transformácie územia, sociálno-klimatické plány, miestne plány vykurovania a chladenia, plány pre obehové hospodárstvo a iniciatívy, ako sú zmluvy o klíme v mestách, akčné plány pre udržateľnú energiu a klímu, Urbánna agenda pre EÚ a Program EÚ pre mestá.

⁹ Pozri správu agentúry EEA: [Addressing the environmental and climate footprint of buildings](#) (Riešenie environmentálnej a klimatickej stopy budov), 2024.

- (9) Vzhľadom na cieľ klimateckej neutrality do roku 2050 prijala EÚ niekoľko právnych aktov, ktorými sa má znížiť environmentálna a klimatecká stopa budov počas ich životného cyklu. Tieto sú doplnené rôznymi nelegislatívnymi politickými iniciatívami od metodík a nástrojov výpočtu až po scenáre, plány, stratégie a financovanie v jednotlivých odvetviach, čo zahŕňa aj iniciatívu týkajúcu sa podpory prístupov k dekarbonizácii európskych budov počas ich životného cyklu, ktorú Komisia uverejnila v marci 2026¹⁰, spoločný rámec hlavných ukazovateľov udržateľnosti pre kancelárske a obytné budovy¹¹ a pravidlá zosúladenia výdavkov rozpočtu EÚ s kritériami zásady „výrazne nenarušiť“¹². Tieto iniciatívy a stratégia EÚ pre biohospodárstvo¹³ pomáhajú prekonávať prekážky vstupu na trh a podporujú vytváranie vedúcich trhov s nízkouhlíkovými, obehovými, čistými a biologickými stavebnými materiálmi a čistými technológiami, čím podporujú udržateľné obchodné modely, udržateľné a odolné priemyselné ekosystémy, pracovné miesta a vytváranie hodnôt v EÚ.
- (10) Projekty NEB zvyšujú konkurenčnú a inovačnú výhodu stavebníctva, vodohospodárstva a udržateľného biohospodárstva prostredníctvom vytvárania poznatkov, prototypov a rozširovania technológií pre dekarbonizované obehové koncipovanie s pozitívnym vplyvom na prírodu, čo zahŕňa vernakulárne znalosti o koexistencii s prírodou a optimalizáciu stavebných metód, riešenie noriem a znižovanie nákladov s cieľom vytvoriť trhy s inovačnými a netoxickými, udržateľnými a trvácnymi materiálmi šetrnými k životnému prostrediu, čím sa zároveň podporuje nákladovo efektívny a inovačný rast, pri ktorom sa efektívne využívajú zdroje a zabezpečuje sa udržateľné využívanie obmedzených prírodných zdrojov.

¹⁰ [Pracovný dokument útvarov Komisie – Podpora prístupov k dekarbonizácii európskych budov zohľadňujúcich ich životný cyklus \[SWD\(2026\) 93 final – neoficiálny preklad\].](#)

¹¹ Pozri dokument [Level\(s\)](#).

¹² Pozri [Technické usmernenie k uplatňovaniu zásady „výrazne nenarušiť“ podľa nariadenia o Sociálno-klimateckom fonde – Európska komisia](#) a [nariadenie o taxonómii EÚ a súvisiace delegované akty](#), ktoré obsahujú ustanovenia zamerané na zníženie environmentálnej stopy budov.

¹³ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Strategický rámec pre konkurencieschopné a udržateľné biohospodárstvo EÚ, [COM\(2025\) 960](#).

- (11) Efektívnejším a obehovejším využívaním zastavaného prostredia – budov, mestskej a vidieckej krajiny, verejných priestorov, spoločných priestorov, zelených plôch a infraštruktúry – sa podporí prispôbenie existujúceho fondu budov potrebám ľudí z hľadiska priestoru, konektivity a prístupnosti, a to aj prostredníctvom digitálnych územných plánov a za súčasného rešpektovania planetárnych medzí. Uprednostňovanie efektívneho využívania zastavaného priestoru prostredníctvom obnovy alebo renovácie¹⁴ pred zbytočnou demoláciou a novou výstavbou, ako aj nové sociálne postupy ponúkajú značný potenciál na zníženie environmentálnej a klimatickej stopy fondu budov¹⁵, zabezpečenie vysokokvalitného, cenovo dostupného a udržateľného bývania pre všetkých, ochranu biodiverzity a obnovu prírody, prevenciu degradácie pôdy a prípadné spomalenie rozrastania sa miest a straty priepustnosti pôdy, a to aj prostredníctvom opätovného využívania opustených priemyselných lokalít, posilňovania udržateľnej mobility, sociálnej súdržnosti a akceptácie za súčasnej ochrany a integrácie kultúrneho dedičstva ako prvku hospodárskej a sociálnej súdržnosti pre život a bývanie. Využívanie prázdnych budov, najmä vo vidieckych oblastiach, podporuje opätovnú aktiváciu, zabraňuje úbytku obyvateľstva a zvyšuje atraktivnosť centier miest.

¹⁴ „Renovácia“ zahŕňa zmeny priestoru, pôdorysu alebo funkcie na nové využitie, ktoré sa zvyčajne nezahŕňajú do obnovy, v súlade s [normami stanovenými Európskym výborom pre normalizáciu \(CEN\)](#).

¹⁵ Na základe štúdií Komisie: [Conversion of offices into affordable housing](#) (Premena kancelárií na cenovo dostupné bývanie), [Sufficiency in the built sector](#) (Dostatočnosť v sektore stavebníctva) a o efektívnejšom využívaní fondu budov (výsledky v polovici roka 2027).

- (12) Miestne komunity sú najviac postihnuté negatívnymi dôsledkami prírodných a klimaticky podmienených nebezpečenstiev a zhoršovania životného prostredia, ako je zvýšená frekvencia a intenzita vln horúčav, objemová nestálosť ílovitých pôd, povodne, prírodné požiare alebo zemetrasenia, ktoré sa zhoršujú v dôsledku interakcie s ďalšími faktormi dezertifikácie a degradácie pôdy, ako je geomorfológia, strata biodiverzity, degradácia ekosystému, zlá kvalita ovzdušia, vody a pôdy alebo strata priepustnosti pôdy. V rokoch 2011 až 2021 sa v Európe zvýšil počet obyvateľov žijúcich v oblastiach potenciálne ohrozených povodňami o viac ako 935 000.¹⁶ Rastúce rozmedzie prírodného a urbanizovaného prostredia – zóna, v ktorej sa ľudské sídla nachádzajú v oblastiach alebo v blízkosti oblastí voľne rastúcej vegetácie náchylnej na požiare, vedie k častejším a nebezpečnejším prírodným požiarom.¹⁷ V období 2017 – 2019 žilo v krajinách EHP a v Spojenom kráľovstve v oblastiach, ktoré boli vyhodnotené ako spálené prírodnými požiarimi, každoročne v priemere 119 000 ľudí.¹⁸ Na podporu miestnej odolnosti a pripravenosti na krízy by sa do regulačných a finančných nástrojov, ako aj do súvisiacej odbornej prípravy a vzdelávania¹⁹ na národnej, miestnej a regionálnej úrovni mohli začleniť normy týkajúce sa adaptácie budov²⁰ a mestských a vidieckych oblastí na zmenu klímy a normy týkajúce sa prevencie povodní a prírodných požiarov a pripravenosti na ne, ako aj normy týkajúce sa zelených plôch a obnovy mestských ekosystémov.
- (13) Zeleno-modrá infraštruktúra má zásadný význam pre adaptáciu na zmenu klímy, biodiverzitu a verejné zdravie. Prerozdelenie a pretvorenie mestského verejného priestoru v súlade s hodnotami NEB možno podporiť integrovanými koncepciami revitalizácie miest a udržateľnej mestskej mobility (napr. SUMPS), ktoré umožňujú tieto premeny pri zachovaní prístupu k zamestnaniu, službám a občianskej vybavenosti. Ulice, námestia, parky a iné verejné priestory nie sú len dopravnými koridormi – umožňujú tiež sociálnu interakciu, prepojenie s prírodou, dobrý životný pocit a pôsobenie v oblasti klímy. Takéto prerozdelenie priestoru by mohlo zahŕňať prírodné trasy spájajúce mestské a vidiecke oblasti, podporujúce fyzickú aktivitu a ponúkajúce hospodárske príležitosti v regiónoch, ktoré čelia vyludňovaniu, čím by sa posilnila sociálna súdržnosť a vitalita regiónov.

¹⁶ Pozri [správu agentúry EEA o životnom prostredí v Európe](#), 2025.

¹⁷ Pozri publikáciu [Forest Fires – Sparking FireSmart policies in the EU](#) (Lesné požiare – Politiky v EÚ pripravené na požiare).

¹⁸ Pozri [správu agentúry EEA o životnom prostredí v Európe](#), 2025.

¹⁹ Pozri [Handbook on urban greening strategies and nature plans](#) (Príručka o stratégiách pre rozvoj zelených oblastí v mestách a o plánoch pre prírodu), 2025.

²⁰ Pozri [Technické usmernenie na úrovni EÚ pre adaptáciu budov na zmenu klímy](#).

- (14) Politiky EÚ zahŕňajú osobitné opatrenia a nástroje na ochranu znevýhodnených a marginalizovaných skupín, najmä v súvislosti s energetickou chudobou a chudobou v oblasti mobility, znečistením ovzdušia, efektom teplotného ostrova v mestách, prístupom k čistej pitnej vode, sanitácii a zelenej a modrej infraštruktúre. Projekty NEB prispievajú k environmentálnej a klimatickej spravodlivosti a zároveň posilňujú sociálne začlenenie, verejné zdravie, medzigeneračnú spravodlivosť, rodovú rovnosť a predchádzanie trestnej činnosti vrátane rodovo motivovaného násillia.
- (15) Základnou zásadou NEB je participácia. Jeho projekty, financovanie, digitálne nástroje a budovanie kapacít sú dobrými príkladmi presadzovania, stimulácie a podpory politik a postupov týkajúcich sa participácie a miestnej demokracie, najmä v oblasti priestorového a mestského projektovania a transformácie štvrtí.
- (16) Participácia na procesoch mestského rozvoja predstavuje významnú príležitosť pre komunitu aj pre predkladateľov projektov. Skutočné a aktívne zapojenie verejnosti do navrhovania a riadenia projektov vrátane občanov, ktorí sú postihnutí energetickou chudobou alebo inak znevýhodnení či marginalizovaní, buduje dôveru a porozumenie v demokratických systémoch, zachováva demokratickú zodpovednosť, posilňuje sociálnu štruktúru a zvyšuje účinnosť intervencií. Takéto zapojenie prostredníctvom verejných zhromaždení a seminárov o spoločnom navrhovaní a spoločnej tvorbe s možnosťou politickej účasti na miestnej úrovni ukotvuje projekty v miestnej realite a zabraňuje tokenizácii, a tým sa podporujú odolné a inkluzívne spoločnosti. Pre predkladateľov projektov môže mať toto zapojenie komunity a zainteresovaných strán výhodu spočívajúcu v urýchlení postupov vydávania povolení, plynulejšej realizácii projektu a v konečnom dôsledku v akceptácii zo strany komunity a v znížení rizík.

- (17) Využívaním digitálnych nástrojov, ako je súbor nástrojov EÚ pre miestne digitálne dvojčatá, vnútroštátne platformy digitálneho priestorového plánovania a vznikajúce technológie, ako sú pokročilé modely umelej inteligencie pre priestorové projektovanie a obnovu vrátane veľkých jazykových modelov prispôsobených konkrétnym jazykom EÚ, pokročilé inžinierske riešenia, digitálne denníky budov a digitálne audity pred demoláciou, sa zapojenie verejnosti do rozhodovania a tvorby politik stáva transparentnejším, efektívnejším a pohotovejším. Posilnením operačných kapacít orgánov prostredníctvom existujúcich zdrojov a platforiem, ako sú možnosti partnerského učenia a technická podpora, sa zabezpečuje účinné usmerňovanie a podpora pri uplatňovaní hodnôt a zásad NEB, podpora komunitných riešení a zvyšovanie odolnosti spoločnosti.
- (18) Veľkým problémom v sektore stavebníctva je nedostatok zručností, a to najmä v oblasti obehového a udržateľného stavebníctva, obnovy a renovácie. Komisia v roku 2022 spustila Akadémiu NEB pre zručnosti v oblasti udržateľného stavebníctva, aby prispela k širšiemu úsiliu o urýchlenie zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie pracovníkov v ekosystéme stavebníctva a podporila jeho prechod na čistú energiu. Komisia v rámci súčasného VFR rozšíri Akadémiu NEB a vytvorí z nej základnú infraštruktúru NEB pre zhodnocovanie poznatkov, bezpečné experimentovanie a inovácie a rozvoj zručností. Cieľom Akadémie NEB je uľahčiť činnosti zamerané na zvyšovanie kvalifikácie, budovanie kapacít a aplikovanú inováciu, a tým zhodnocovať poznatky získané v rámci nástroja NEB. Akadémia NEB vytvorí investičný akcelerátor NEB, ktorého poslaním bude prilákať súkromné a kombinované financovanie na inovačné projekty NEB a uľahčiť jeho pridelovanie.
- (19) Vo Vyhlásení z Davosu s názvom Na ceste k vysokokvalitnej „Baukultur“ v Európe sa uznávajú kultúrne aspekty ochrany, plánovania a výstavby a ako politická priorita sa stanovuje vysokokvalitná „Baukultur“ (kultúra architektúry a dizajnu). V záveroch Rady o kultúre, vysokokvalitnej architektúre a zastavanom prostredí ako kľúčových prvkoch iniciatívy Nový európsky Bauhaus prijatých 29. a 30. novembra 2021 sa členské štáty a Komisia vyzvali, aby v prípade zastavaného prostredia podporovali participatívny prístup založený na kultúre a kvalite a aby v procesoch plánovania, projektovania, výstavby, ochrany, obnovy, renovácie, repasovania a adaptívneho opätovného využívania uplatňovali vysokokvalitné normy.

- (20) Projekty NEB ukazujú, že začlenenie umelcov do technologického a vedeckého prostredia podnecuje spoluprácu, ktorá mení paradigmy a vedie k inováciám a konkrétnym výstupom. V oznámení Komisie o Kultúrnom kompase pre Európu prijatom 12. novembra 2025 sa uznáva význam podpory spoločnej kultúry architektúry a dizajnu, ako aj investovania do kvalitného prostredia na život pre všetkých prostredníctvom iniciatív, akou je NEB. Hoci úloha umelcov a pracovníkov v oblasti kultúry ako tvorcov zmien a inovátorov je nevyhnutná na premietnutie hodnôt NEB do praxe a ich realizáciu, ich mobilizácia a prístup k financovaniu, najmä v prípade malých organizácií, sú stále nedostatočné na to, aby sa naplno využil potenciál ich vízií a tvorivých prístupov. Výzvou, ktorú je ešte stále potrebné riešiť vytváraním a podporovaním väčšieho množstva príležitostí na transdisciplinárnu spoluprácu, je aj prekonanie bariér medzi kultúrnymi a kreatívnymi odvetviami a priemyslom, ako aj medzi umením, vedou a technológiou.
- (21) Od roku 2025 je NEB čiastočne financovaný z vlastného nástroja financovania – nástroja NEB –zriadeného v rámci strategického plánu programu Horizont Európa na roky 2025 – 2027 a je navrhnutý tak, aby sa zvýšili jeho vplyv a transparentnosť a zjednodušil prístup pre žiadateľov. Nástroj NEB bude poskytovať finančnú podporu a strategický rámec na dosahovanie cieľov NEB do roku 2027. V pláne nástroja NEB sa uvádzajú akcie a strategické smerovanie na obdobie 2025 až 2027²¹. Na zložku výskumu a inovácií je z aktuálneho programu Horizont Európa vyčlenený ročný rozpočet vo výške približne 120 miliónov EUR. Doplnková zložka zavádzania do praxe zameraná na sfunkčnenie a technickú pomoc by mala získať podobnú úroveň investícií a je podporovaná inými programami EÚ, ako aj členskými štátmi a zo súkromných zdrojov. Členské štáty si už vo svojich programoch financovania rôznym spôsobom osvojujú hodnoty a zásady NEB, pričom zohľadňujú svoju jedinečnú realitu, dedičstvo a komunitného ducha. Všetky členské štáty zahrnuli NEB aspoň do jedného zo svojich programov politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027.

²¹ V pláne sa podrobne uvádza rozpočet, riadenie, ako aj kľúčové opatrenia a poskytuje sa usmernenie, v ktorom sa uvádza, ako bude Komisia v úzkej spolupráci s členskými štátmi a so zainteresovanými stranami NEB vykonávať nástroj NEB.

(22) Transformačné projekty musia tiež prilákať súkromné financovanie. Mobilizácia súkromných financií a posilnenie rámcov financovania sú nevyhnutné na podporu dekarbonizácie a obehovej transformácie zastavaného prostredia, najmä obnovy existujúceho fondu budov. V roku 2024 boli vypracované investičné usmernenia pre NEB, ktoré majú investorom pomôcť zosúladiť ich projekty s hodnotami a so zásadami NEB na účely transformácie zastavaného prostredia v Európe. Tieto usmernenia boli vypracované v úzkej spolupráci Európskej komisie so Spoločnou pomocou na podporu projektov v európskych regiónoch (nástroj JASPERS). Komisia s podporou pilotného projektu Európskeho parlamentu²² a na základe skúseností s iniciatívami, akými sú napríklad služby akcelerácie podnikania EIC – trh EIC a platforma s výsledkami programu Horizont – spustí poradenské centrum, interaktívnu platformu na uľahčenie nadväzovania kontaktov medzi malými projektmi, ktoré sa usilujú získať prístup k financovaniu, a investormi v oblasti sociálneho hospodárstva, filantropickými organizáciami a inými súkromnými a verejnými investormi vrátane finančných inštitúcií a inštitucionálnych investorov, s cieľom zlepšiť bankovateľnosť projektov a investičnú pripravenosť. Pri získavaní súkromného kapitálu a podpore rozvoja investičných kanálov pre projekty NEB môže dôležitú úlohu zohrávať spolupráca s multilaterálnymi rozvojovými bankami a národnými podpornými bankami. Taxonómia EÚ²³ takisto pomáha investorom identifikovať environmentálne udržateľné projekty výstavby a obnovy.

²² Stimulácia miestnych a regionálnych komunitných projektov Nového európskeho Bauhausu.

²³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/852 z 18. júna 2020 o vytvorení rámca na uľahčenie udržateľných investícií a o zmene nariadenia (EÚ) 2019/2088 (Ú. v. EÚ L 198, 22.6.2020, s. 13 – 43, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>).

- (23) Kompas NEB²⁴ je usmerňujúcim rámcom pre uplatňovanie hodnôt a zásad NEB v praxi. Zriadilo sa centrum NEB pre výsledky a vplyv²⁵ s cieľom zbierať, analyzovať a triediť získané poznatky, ako aj nástroje a znalosti vytvorené v rámci NEB. Pre predkladateľov projektov a subjekty s rozhodovacou právomocou bola vypracovaná metóda sebahodnotenia NEB²⁶, ktorá im má uľahčiť sebahodnotenie výkonnosti projektu z hľadiska hodnôt NEB. Komisia okrem toho stanoví ľahko použiteľné kľúčové ukazovatele výkonnosti (KPI) na meranie transformačného vplyvu projektov NEB, ktoré sa majú vo vhodných prípadoch spojiť s existujúcimi rámcami, a vytvorí značku NEB na zviditeľnenie projektov NEB, podporu členských štátov pri propagácii projektov a postupov NEB a uľahčenie trhovej integrácie poskytnutím štandardizovaného rámca a praktických kritérií na úrovni EÚ s cieľom podporiť hodnotenie projektov NEB na národnej, regionálnej a miestnej úrovni. Koherentným využívaním týchto nástrojov zo strany členských štátov by sa mala znížiť fragmentácia a administratívne zaťaženie a podporiť konzistentnosť vykonávania, čím sa zvýši konkurencieschopnosť na vnútornom trhu, ako aj identifikácia a šírenie škálovateľných a replikovateľných riešení v celej Európe prostredníctvom vzájomnej inšpirácie medzi krajinami a výmeny osvedčených postupov.

²⁴ Pozri https://new-european-bauhaus.europa.eu/tools-and-resources/use-compass_en.

²⁵ Realizované v rámci témy „HORIZON-MISS-2024-NEB-01-03: Zriadenie centra Nového európskeho Bauhausu pre výsledky a vplyv“ a realizácia nadväzujúcej akcie „Centrum NEB – fáza II: pokrok v oblasti vplyvu, riadenia znalostí a monitorovania výsledkov“, ktorá je zahrnutá v „hlavnom“ pracovnom programe Horizontu Európa na roky 2026 – 2027, prílohe 13 – Nástroj Nového európskeho Bauhausu.

²⁶ Pozri https://new-european-bauhaus.europa.eu/tools-and-resources/neb-self-assessment-method_en.

- (24) Európska komisia spolu s komunitou NEB vytvorila podporné štruktúry na podporu zapojenia a spolupráce. Miestne pobočky NEB sú samostatne organizované miestne skupiny členov komunity NEB, ktoré prispievajú k realizácii NEB v miestnom prostredí. Laboratóriá NEB sú analyticko-realizačné skupiny tejto iniciatívy (tzv. think-and-do tanks) zriadené členmi komunity na spoluprototypy a testovanie nástrojov a riešení. Na riešenie prioritných otázok sa vytvárajú nové laboratóriá, pričom sa zriadi laboratórium NEB pre cenovo dostupné bývanie, ktoré bude zbierať najlepšie postupy týkajúce sa inovatívnych metód, ako je prefabrikovaná výstavba alebo aditívna výroba, efektívnosť zastavaného priestoru a riešenia pre bývanie znevýhodnených skupín alebo inovačné úpravy prístupnosti. Európska komisia zriadi Európsku alianciu pre bývanie ako centrum spolupráce, vzájomného učenia a výmeny najlepších postupov, ktorá bude združovať všetky úrovne verejnej správy. Táto aliancia bude podporovať synergie s odborníkmi z oblasti NEB a členmi komunity NEB vrátane laboratória NEB pre bývanie. Mohli by sa nájsť synergie medzi laboratóriami NEB a vnútroštátnymi iniciatívami v oblasti digitálneho priestorového plánovania a architektonickej kvality.
- (25) Koordinácia a viacúrovňové riadenie NEB sa vyvíjajú spolu so samotnou iniciatívou. Členské štáty v roku 2021 zriadili národné kontaktné miesta NEB na podporu realizácie NEB na vnútroštátnej úrovni a na koordináciu relevantných oblastí. Vytvorením nástroja NEB, ktorý je zriadený v rámci strategického plánu programu Horizont Európa na roky 2025 – 2027²⁷, boli vytvorené aj národné kontaktné miesta NEB pre výskum a inovácie. Obe siete sú kľúčové pri príprave a implementácii nástroja NEB, pričom sa týkajú oboch jeho zložiek – zložky výskumu a inovácií aj zložky zavádzania do praxe. Bola zriadená aj špecializovaná sieť na podporu riadiacich orgánov, ktoré realizujú NEB v rámci politiky súdržnosti²⁸. Medzi jednotlivými sieťami je však potrebné ďalej posilniť koordináciu a synergie, aby sa zabezpečila súdržnosť a väčší vplyv.

²⁷ Pozri https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/strategic-plan_en.

²⁸ Komunita NEB Peer2Peer (P2P) uľahčuje výmenu najlepších postupov a poznatkov o NEB medzi riadiacimi orgánmi a inými príslušnými orgánmi: <https://futurium.ec.europa.eu/en/regio-peer-2-peer-communities/new-european-bauhaus>.

- (26) NEB takisto inšpiruje tretie krajiny, pričom intenzívnejšia medzinárodná spolupráca môže podporiť výmenu poznatkov a osvedčených postupov. Komisia a delegácie EÚ v tretích krajinách spolupracujú na propagácii prístupu NEB mimo EÚ, najmä prostredníctvom zriaďovania centier Akadémie NEB mimo EÚ. Konkrétne sa v rámci iniciatívy NEB poskytla podpora na udržateľnú a inkluzívnu obnovu Ukrajiny. Prostredníctvom programov EÚ, ako sú LIFE, Horizont Európa a Interreg, sa v rámci NEB umožnila realizácia projektov, ako je obehová obnova panelových domov v Černihive, iniciatívy udržateľného využívania pôdy v rámci programu Interreg Dunaj a obnova zelene v mestách v oblasti Čierneho mora. Laboratória a ocenenia NEB vrátane Školy budúcnosti pre Ukrajinu a Laboratória verejnej infraštruktúry podporujú inovácie a spoluprácu. Ukrajinské zainteresované strany a orgány prejavujú čoraz väčší záujem o prijatie prístupu NEB pre svoje iniciatívy v oblasti obnovy, pričom by sa malo vyvinúť väčšie úsilie na ich podporu. Ďalšia podpora zo strany Komisie a členských štátov EÚ by im umožnila urýchliť udržateľnú a inkluzívnu obnovu a ochrániť hmotné aj nehmotné kultúrne dedičstvo spolu s miestnymi komunitami.
- (27) Komisia bude monitorovať pokrok iniciatívy NEB najmä prostredníctvom výmeny informácií s národnými kontaktnými miestami NEB. Komisia má v úmysle podporovať členské štáty pri realizácii NEB na vnútroštátnej úrovni a vo svojom oznámení prijatom 16. decembra 2025 avizovala podporné opatrenia a budúce priority²⁹. Tieto priority sa v rámci NEB premietajú do konkrétnych zlepšení každodenného života, podpory lepšieho projektovania štvrtí, zdravšieho prostredia a inkluzívnejších, zelenších verejných priestorov prispôbených klíme,

PRIJALA TOTO ODPORÚČANIE:

²⁹ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Nový európsky Bauhaus: od vízie k realizácii, COM(2025) 1026.

1. ZAČLEŇOVANIE HODNÔT A ZÁSAD NEB

- a) Odporúča sa, aby členské štáty na príslušných úrovniach právomoci a pri dodržaní zásady subsidiarity začleňovali hodnoty a zásady Nového európskeho Bauhausu (NEB) do svojich príslušných politík a nástrojov financovania súvisiacich so štvrtkami a širším zastavaným prostredím, a to vo vhodných prípadoch vrátane infraštruktúry. Členské štáty sa vyzývajú, aby na základe skúseností získaných z úspešných projektov, iniciatív a riadiacich štruktúr zaujali strategický prístup k NEB na národnej, miestnej a regionálnej úrovni a určili príslušných aktérov alebo zainteresované strany a siete, ktoré by sa doň mali zapojiť.
- b) Členské štáty sa vyzývajú, aby využívali a propagovali podporné nástroje poskytované prostredníctvom Akadémie NEB, ako aj značku NEB na podporu cenovo dostupnej, udržateľnej a vysokokvalitnej transformácie zastavaného prostredia a iných odvetví pri súčasnom rešpektovaní vnútroštátnych právomocí a územnej rozmanitosti v snahe presadzovať vzájomnú výmenu metód, postupov a inovatívnych prístupov v celej Európe.
- c) Všetky tri hodnoty – udržateľnosť, inkluzívnosť a estetika – by sa mali posudzovať integrovaným spôsobom.

2. ZLEPŠENIE UDRŽATELNOSTI ZASTAVANÉHO PROSTREDIA

Odporúča sa, aby členské štáty:

- a) podporovali čisté, obehové, klimaticky neutrálne a klimaticky odolné zastavané prostredie, ktoré veľmi efektívne využíva energiu a vodu a má pozitívny vplyv na prírodu, a tak podporovali cenovo dostupné a udržateľné bývanie, a to tým, že:
 - 1) zväžia použitie verejného obstarávania ako nástroja, ktorý možno strategicky využiť na podporu inovatívnej, udržateľnej, obehovej, sociálne spravodlivej a kultúrne citlivej architektúry, obnovy a nákladovo efektívnej výstavby budov, ako aj na podporu participatívnych a spravodlivých súťaží návrhov v oblasti mestského plánovania a krajinného a architektonického projektovania;

- 2) budú uplatňovať prístup týkajúci sa uhlíka pri výstavbe a obnove budov počas celého životného cyklu podľa usmernenia, ktoré má poskytnúť Komisia, a podporia opatrenia³⁰ na účinné znižovanie emisií uhlíka zo sektoru stavebníctva počas celého životného cyklu prostredníctvom harmonizovaného rámca a metodiky Únie³¹, ako aj na znižovanie environmentálnej stopy, a to pri zohľadnení environmentálnych cieľov taxonómie EÚ;
- 3) budú vo svojich príslušných národných, regionálnych a miestnych stratégiách alebo plánoch týkajúcich sa budov uprednostňovať cenovú dostupnosť a udržateľnosť, obehové hospodárstvo, vo vhodných prípadoch obnovu pred demoláciou, modulárnu a reverzibilnú výstavbu, energetickú hospodárnosť, ako aj kvalitu vzduchu v interiéri a prirodzené osvetlenie a vetranie, dlhodobé ukladanie uhlíka a odolnosť proti zmene klímy, budú znižovať vplyvy na mestskú biodiverzitu a pôdu, venovať pozornosť najmä znevýhodneným domácnostiam a v relevantných prípadoch uprednostňovať architektonickú kvalitu a hospodárne využívanie vody;
- 4) budú presadzovať, aby boli nové budovy, ako aj budovy prechádzajúce významnou obnovou v prípadoch, keď je to technicky možné, projektované a pripravené na inteligentné meranie a riadenie kvality vzduchu v interiéri a spotreby vody a elektriny, a to najmä pri spôsoboch využitia, keď dochádza k najvyššej spotrebe a ktoré sú najrelevantnejšie, pričom sa zabezpečí interoperabilita s energetickými sieťami, s cieľom dosiahnuť úspory vody a energie³², a zároveň sa zaistí infraštruktúra pre udržateľnú mobilitu;

³⁰ Pozri odôvodnenie 11, v ktorom sa uvádzajú príklady takýchto opatrení.

³¹ Pozri delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2025/xxxx, ktorým sa mení príloha III k smernici (EÚ) 2024/1275 o rámci Únie pre národný výpočet potenciálu globálneho otepľovania počas životného cyklu. C(2025) 8723 – PE/2025/8966.

³² V súlade s [odporúčaním Komisie týkajúcim sa hlavných zásad prvoradosti efektívneho využívania vody](#).

- 5) preskúmajú, ako by stimuly mohli výrazne podporiť kvalitu vzduchu v interiéri, prirodzené osvetlenie a vetranie, ako aj odolnosť v oblasti vody a efektívne využívanie vody a energie a ich dostatočnosť vrátane opätovného využívania dažďovej vody;
 - 6) zabezpečia ďalšie obehové využívanie zdrojov v zastavanom prostredí s prihliadnutím na jeho materiálovú stopu a znížia jej vplyv na ciele Únie v oblasti životného prostredia a klímy;
- b) vypracovali riešenia na uvoľnenie nevyužitého potenciálu konkurencieschopného, obehového a udržateľného biohospodárstva, čím sa podporí akceptácia a zavádzanie na trhu, ako aj bezproblémové fungovanie vnútorného trhu v záujme vytvárania pracovných miest a rastu, najmä pokiaľ ide o zastavané prostredie a textilie, ako sa uvádza v stratégii EÚ pre biohospodárstvo, a to tak, že:
- 1) vo vhodných prípadoch zvažia, ako sa prostredníctvom trhov a daní poskytujú vhodné stimuly pre udržateľnú výrobu a spotrebu s cieľom podporiť primeraný prechod od používania fosílnych materiálov k obehovému využívaniu biologických materiálov a čistých zdrojov, čím sa podporí obehové hospodárstvo;
 - 2) posúdia, ako a či sa verejné obstarávanie využíva na vytváranie trhových príležitostí na podporu udržateľnej architektúry a výstavby založenej na biologických materiáloch a čistých technológiách a zdrojov, a to v súlade s prebiehajúcimi snahami EÚ o zjednodušenie a zefektívnenie³³;

³³ Legislatívny návrh v súvislosti s prebiehajúcou revíziou smerníc EÚ o verejnom obstarávaní sa očakáva v polovici roka 2026.

- 3) identifikujú a odstránia regulačné prekážky a iné prekážky vstupu inovatívnych stavebných metód a materiálov na trh, ako sú napríklad nízkouhlíkové a udržateľné biologické materiály, prefabrikovaná výstavba a aditívna výroba v stavebníctve vrátane energeticky účinných zariadení, a informujú Európsku komisiu o fragmentácii trhu spôsobenej rozdielnymi vnútroštátnymi pravidlami a výkladmi a protichodnými pravidlami EÚ prostredníctvom Európskeho fóra regulačných orgánov a inovátorov v oblasti biohospodárstva a Fóra na vysokej úrovni pre stavebníctvo, pričom sa zabezpečí, aby materiály boli vhodné na zamýšľané použitie a podmienky, za ktorých sa majú používať, a to prostredníctvom súladu s príslušnými normami EÚ³⁴ a vnútroštátnymi stavebnými zákonmi;
- c) pri rozhodnutiach o priestorovom plánovaní a rozvoji uprednostňovali a stimulovali efektívne využívanie zastavaného prostredia s cieľom podporovať sociálne a cenovo dostupné bývanie a zelenú mestskú infraštruktúru, podľa možnosti zabrániť rozrastaniu miest a priestorovej koncentrácii chudoby, predchádzať klimatickým rizikám, a podporovať inkluzívne štvrte a ich revitalizáciu s prihliadnutím na historické budovy a kultúrne dedičstvo, opätovné využívanie opustených priemyselných pozemkov a riešenia pre udržateľnú verejnú a súkromnú mobilitu, a to aj vo vidieckych oblastiach, najmä prostredníctvom:
- 1) mapovania prázdnych a nevyužívaných budov a ich vhodnosti na vykonávanie opatrení zameraných na dostatočnosť a prístupnosť týchto informácií príslušným orgánom a aktérom v odvetví stavebníctva a verejnosti; stimulovania premeny prázdnych budov na cenovo dostupné, udržateľné a kvalitné bývanie ich obnovou, prístavbou, renováciou, zmenou využitia alebo prispôbením zastavaných priestorov meniacim sa potrebám domácností; preskúmania nedostatočne využitého potenciálu bývania pre udržateľný mestský rozvoj vo vidieckych štvrtiach prostredníctvom opatrení na rozvoj ich cenovej dostupnosti, prístupnosti a konektivity;

³⁴ Eurokódy, ako aj harmonizované technické špecifikácie a európske hodnotiace dokumenty podľa nariadenia o stavebných výrobkoch.

- 2) zefektívnenia a urýchlenia zonácie a postupov vydávania stavebných povolení, ak je to relevantné a uskutočniteľné, a to najmä na účely obnovy, vertikálneho rozšírenia a udržateľnej renovácie budov, ktoré môžu zvýšiť ponuku bývania, čo zahŕňa aj výmenu osvedčených postupov medzi členskými štátmi;
 - 3) uľahčenia rozvoja osvedčených postupov a koncepcií NEB, ako napríklad tých, ktoré sa týkajú odolného bývania a ktoré Komisia vypracuje prostredníctvom digitálneho katalógu, ako aj tých v oblasti udržateľného mestského rozvoja;
- d) presadzovali hodnoty a zásady NEB podporou integrovaného priestorového plánovania s cieľom posilniť pripravenosť štvrtí a komunít na krízy a ich odolnosť voči zdravotným rizikám a prírodným katastrofám spôsobeným zmenou klímy a zhoršovaním životného prostredia, ako aj voči geopolitickým hrozbám (vrátane hybridných hrozieb), a to najmä:
- 1) podporou prevencie katastrof a kríz, pripravenosti a obnovy, napríklad integrovaného riadenia prírodných požiarov, najmä na rozmedzí prírodného a urbanizovaného prostredia, ochrany pred eróziou, riadenia povodňových rizík a rizík zemetrasení, adaptácie na extrémne teploty, udržateľnej obnovy postihnutých oblastí v rámci priestorového projektovania a kultúry a riešení založených na kultúrnom dedičstve;
 - 2) vzájomnou integráciou riešení blízkych prírode a obnovy prírody, riešení založených na kultúre a dedičstve, odolnosti v oblasti ochrany vody, pôdy a biodiverzity;
 - 3) podporou projektov a infraštruktúry odolných z hľadiska vody, a to aj prostredníctvom riešení blízkych prírode, hospodárenia s dažďovou vodou a adaptačných opatrení proti suchám a povodniam, s cieľom chrániť verejné zdravie, ekosystémy a dlhodobú obývateľnosť, najmä v zraniteľných vidieckych a pobrežných oblastiach;
 - 4) posilnením územnej odolnosti voči geopolitickým hrozbám, čo zahŕňa zabezpečenie spoľahlivosti kritickej infraštruktúry a kontinuity základných miestnych funkcií, pri súčasnej podpore integrovaného priestorového plánovania;

- 5) podporou informovanosti a komunikácie o rizikách a proaktívneho prístupu k riadeniu s cieľom zlepšiť odolnosť spoločnosti;
- 6) presadzovaním posúdenia rozloženia mestskej zelene a korunového zápoja stromov v rôznych mestách a iných mestských sídlach so zameraním na to, ako sa pri budúcom plánovanom rozvoji aktívne začlení mestská zeleň a opatrenia blízke prírode do budov a infraštruktúry v rôznych lokalitách a regiónoch, čím sa prispeje k adaptácii na zmenu klímy a jej zmierneniu, biodiverzite a zdravšiemu prostrediu;
- 7) konzultovaním s príslušnými zainteresovanými stranami vrátane poisťovní s cieľom preskúmať postupy na základe zásady „obnova do pôvodného stavu“, aby sa zohľadnili meniace sa klimatické a environmentálne podmienky a zároveň sa ochránili miestne identity a dedičstvo;
- 8) preskúmaním opatrení v rámci finančných nástrojov na zmiernenie negatívnych vplyvov zmeny klímy a zhoršovania životného prostredia na zdravie, a to vrátane vystavenia horúčavám, znečistenia ovzdušia, pôdy, hluku a svetelného znečistenia, ako aj nedostatočného prístupu k zeleným plochám, s osobitným dôrazom na neúmerné vystavenie citlivého obyvateľstva a znevýhodnených skupín týmto vplyvom;
- 9) podporou rozvoja vzájomne prepojených prírodných trás medzi lokalitami vo vidieckych oblastiach s cieľom podporovať fyzickú aktivitu, vytvárať rekreačné príležitosti a riešiť vyludňovanie vytváraním tokov príjmov z cestovného ruchu a miestnych podujatí, čím sa podporí inkluzívny a udržateľný územný rozvoj;

- e) stimulovali využívanie digitálnych riešení v oblasti obehovosti a energetickej efektívnosti v záujme konkurencieschopného prechodu na čistú energiu, a to najmä:
- 1) podporou zavádzania nástrojov, ako sú digitálny pas výrobku, energetické certifikáty, digitálne stavebné povolenia, digitálne denníky budov, digitálne audity pred demoláciou a iné digitálne riešenia na sledovanie životného cyklu uhlíka a materiálov, a posilnením spoločných digitálnych infraštruktúr a nástrojov na podporu rozhodovania založeného na údajoch v oblasti inteligentného územného plánovania, energetiky, mobility a hospodárenia s vodami, a to v synergii s politickým programom Digitálne desaťročie;
 - 2) presadzovaním zásad digitalizácie v územnom plánovaní už v štádiu návrhu, ktoré zahŕňajú prístupnosť, interoperabilitu, IKT šetriace energiu, materiál a vodu, ako aj podporou zjednodušenia prostredníctvom digitálneho súboru nástrojov s povolením na základe modelov, dodržiavaním predpisov vo forme kódu a podávaním správ v súlade so zásadou „jedenkrát a dost“, a to za súčasného rešpektovania vnútroštátnych právomocí v oblasti priestorového a územného plánovania.

3) POSILNENIE PARTICIPÁCIE, MIESTNEJ DEMOKRACIE A DIGITÁLNYCH NÁSTROJOV SPOLOČNÉHO PROJEKTOVANIA V OBLASTI UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA MIEST A ŠTVRTÍ

Odporúča sa, aby členské štáty:

- (a) nadviazali na centrum NEB pre výsledky a vplyv³⁵ s cieľom postupne začleňovať výsledky projektov NEB do perspektívy používateľov pri priestorovom projektovaní a/alebo transformácii verejných a spoločných priestorov, čo zahŕňa aj udržateľnú mobilitu, a aby presadzovali a podporovali komunity, ktoré si uvedomujú potrebu šetrenia energiou, materiálmi a vodou, ako aj iniciatívy v oblasti obnovy a spoločného využívania čistej energie vedené občanmi, a tým posilňovali postavenie miestnych aktérov a podporovali inkluzívne komunitné riešenia spolu s dôstojnými podmienkami na predchádzanie negatívnym aspektom džentrifikácie;

³⁵ Realizované v rámci témy „HORIZON-MISS-2024-NEB-01-03: Zriadenie centra Nového európskeho Bauhausu pre výsledky a vplyv“ a realizácia nadväzujúcej akcie „Centrum NEB – fáza II: pokrok v oblasti vplyvu, riadenia znalostí a monitorovania výsledkov“, ktorá je zahrnutá v „hlavnom“ pracovnom programe Horizontu Európa na roky 2026 – 2027, príloha 13 – Nástroj Nového európskeho Bauhausu.

- b) presadzovali projekty NEB a politickú prax so zameraním na posilnenie miestnej demokracie, inklúzie a participácie na územnom plánovaní a rozvoji štvrtí podporou inovatívnych a spolutvoriacich prístupov k angažovanosti komunity na úrovni štvrtí, a tým v praxi prispievali k vykonávaniu iniciatívy Štít na obranu demokracie;
- c) aj prostredníctvom miestnych pobočiek NEB podporovali vytváranie sietí s miestnymi orgánmi a príslušnými aktérmi s cieľom posilniť odolnosť štvrtí, zvýšiť povedomie komunit a spoločne navrhovať riešenia vedené komunitou, a to aj využívaním digitálnych nástrojov a vedeckých metodík, ako je napríklad analýza založená na scenároch;
- d) konzultovali s osobami so zdravotným postihnutím a so staršími ľuďmi a zapájali ich s cieľom podporiť nezávislý život a začlenenie do komunity, ako aj riešenia, ktoré už svojou koncepciou zabezpečujú prístupnosť;
- e) aktívne zapájali mládež do formovania inkluzívnych verejných a spoločných priestorov vhodných aj pre mladých ľudí;
- f) presadzovali zmysluplné zapojenie žien a integráciu rodovo citlivého prístupu do projektovania a rozvoja verejných priestorov a štvrtí, a to s cieľom podporovať inkluzívne a bezpečné prostredie;
- g) podporovali prístup ústretový voči rodinám pri projektovaní a rozvoji priestorov s cieľom zaistiť bezpečnosť, blahobyt a pohodlie rodín, čím sa posilní odhodlanie rodín vyberať si environmentálne uvedomelé riešenia;
- h) posilnili prevádzkové kapacity príslušných orgánov s cieľom poskytovať účinné usmernenia a podporu pri osvojovaní si hodnôt a zásad NEB, pri využívaní nástrojov NEB a usmernení týkajúcich sa nástrojov financovania NEB. Na tento účel je vhodné využiť existujúce možnosti, ktoré ponúka Európska komisia, ako napríklad:

- 1) súbor nástrojov EÚ pre miestne digitálne dvojčatá a riešenia „miestne digitálne dvojčatá pre obnovu“;
- 2) Nástroj technickej podpory (TSI)³⁶;
- 3) Kooperačnú výmenu vo verejnej správe (PACE)³⁷;
- 4) možnosti partnerského učenia ponúkané v rámci:
 - politiky súdržnosti, najmä v rámci komunity NEB REGIO P2P, na výmenu osvedčených postupov a poznatkov o NEB medzi riadiacimi orgánmi a inými príslušnými orgánmi a na podporu ďalších investícií do NEB v rámci programov politiky súdržnosti na roky 2021 – 2027,
 - zložky Európskej mestskej iniciatívy zameranej na budovanie kapacít, v ktorej sa podporujú mestá aj riadiace orgány pri začleňovaní hodnôt a zásad NEB do stratégií udržateľného mestského rozvoja,
 - akcie „Príspevok k vykonávaniu nástroja NEB s podporou národných kontaktných miest Nového európskeho Bauhausu pre výskum a inovácie v rámci programu Horizont Európa a národných kontaktných miest Nového európskeho Bauhausu“³⁸,
 - kompetenčného centra EÚ pre participatívnu a deliberatívnu demokraciu³⁹ a súvisiacej siete národných referenčných centier, ako aj spoločné platformy a fóra na výmenu osvedčených postupov s cieľom učiť sa a predchádzať zlyhaniu.

³⁶ Pozri [Nástroj technickej podpory \(TSI\)](#).

³⁷ Pozri [TSI 2026 – PACE – Public Administration Cooperation Exchange – Reform Support](#) (TSI 2026 – PACE – Kooperačná výmena vo verejnej správe – Podpora reforiem).

³⁸ „Hlavný“ pracovný program Horizontu Európa na roky 2026 – 2027, príloha 13 – Nástroj Nového európskeho Bauhausu.

³⁹ [Kompetenčné centrum EÚ pre participatívnu a deliberatívnu demokraciu](#).

4. VYUŽITIE TRANSFORMAČNEJ SILY VZDELÁVANIA, ODBORNEJ PRÍPRAVY, UMENIA A KULTÚRY PRI PRECHODE NA ČISTÚ ENERGIU

Odporúča sa, aby členské štáty:

- a) uznávali a podporovali účasť na kultúrnom živote a prínos umelcov a kultúrnych a kreatívnych pracovníkov, ako aj kultúrnych experimentov ako hnacej sily inovácií, miestneho rozvoja a nekonvenčného myslenia s cieľom podporiť prechod na čistú energiu (v súlade so zásadami uvedenými v uznesení Rady o pracovnom pláne EÚ pre kultúru a Kultúrnom kompase pre Európu) a lepšie propagovať možnosti NEB v kultúrnych a kreatívnych odvetviach;
- b) zväžili nadchádzajúcu iniciatívu Komisie na posilnenie Európskych hlavných miest kultúry a v relevantných prípadoch uznali synergie s hodnotami a zásadami NEB;
- c) presadzovali hodnoty z Vyhlásenia z Davosu z roku 2018 s názvom Na ceste k vysokokvalitnej „Baukultur“ v Európe⁴⁰ s cieľom začleniť kultúrne aspekty ochrany, plánovania a budovania do príslušných vnútroštátnych stratégií; nadviazali na závery Rady z roku 2021 o kultúre, vysokokvalitnej architektúre a zastavanom prostredí ako kľúčových prvkoch iniciatívy Nový európsky Bauhaus začlenením hodnôt a zásad NEB do vnútroštátnych politík upravujúcich architektúru a zastavané prostredie;
- d) podporovali a v prípade potreby obnovovali tradičné znalosti a zručnosti v oblasti remeselnej výroby, najmä pri zhodnocovaní a ochrane kultúrneho dedičstva, a podnecovali k inováciám, ktoré môžu prepojiť minulé a súčasné technológie a zapojiť kultúrne a kreatívne odvetvia;
- e) podporovali Cestu NEB v rámci programu DiscoverEU;
- f) v relevantných prípadoch informovali o programoch odbornej prípravy a iných vzdelávacích činnostiach s cieľom zvýšiť informovanosť žiakov a študentov o hodnotách a zásadách NEB.

⁴⁰ Pozri <https://davosdeclaration2018.ch/en/>.

5. ZLEPŠOVANIE POZNATKOV, INOVAČNÝCH KAPACÍT A ZRUČNOSTÍ PROSTREDNÍCTVOM NÁSTROJOV A INICIATÍV AKADÉMIE NEB

Členské štáty sa vyzývajú, aby:

- a) v relevantných prípadoch uľahčovali využívanie poznatkov, inovačných nástrojov a programov vzdelávania a odbornej prípravy vypracovaných Akadémiou NEB alebo iných nástrojov financovaných EÚ, ako sú aliancie európskych univerzít, s cieľom podporiť prechod na udržateľný stavebný ekosystém a čisté riešenia, a to vo vhodných prípadoch aj rozšírením prítomnosti centier Akadémie NEB vo všetkých členských štátoch po posúdení, či je to relevantné pre ich zainteresované strany;
- b) v relevantných prípadoch podporovali výskumnú a akademickú spoluprácu v rámci NEB, ako aj spoluprácu medzi študentmi v rôznych oblastiach relevantných pre zastavané a prírodné prostredia, a to na základe interdisciplinárneho prístupu, a aby zároveň podporovali sociálne a humanitné vedy, ako aj neformálne vedomosti;
- c) v rámci možností podporovali Komisiu pri mapovaní projektov NEB realizovaných prostredníctvom rôznych újijných, národných, miestnych alebo regionálnych nástrojov financovania – vrátane projektov v rámci zdieľaného riadenia – a pri výmene osvedčených postupov a aby Komisiu podľa možnosti podporovali pri vypracúvaní KPI na meranie transformačného vplyvu projektov NEB a ich prínosu k udržateľnému rastu a prosperite a v relevantných prípadoch ich začlenili do svojich politík a činností;
- d) zväžili začlenenie hodnôt a zásad NEB do prípravy a vykonávania národných a regionálnych stratégií zameraných na riešenie nedostatku zručností, ako aj do rozsiahlych a regionálnych partnerstiev v oblasti zručností v rámci Paktu o zručnostiach, najmä do rozsiahleho partnerstva v oblasti stavebníctva;
- e) v relevantných prípadoch podporovali a presadzovali odborné vzdelávanie a prípravu (OVP) v oblasti NEB, ako aj programy rekvalifikácie a zvyšovania úrovne zručností, najmä tie, ktoré už boli vypracované v rámci EIT a programu Erasmus+;
- f) podporovali integrované priestorové plánovanie a pripravenosť na krízy prostredníctvom budovania kapacít spoločne so všetkými príslušnými orgánmi a v relevantných prípadoch zväžili vzdelávacie moduly pre vysokoškolské vzdelávanie a odbornú prípravu.

6. ZVYŠOVANIE POVEDOMIA O NEB A JEHO KOMUNITE A ANGAŽOVANOSŤ

Členské štáty sa vyzývajú, aby:

- a) pri podpore projektov zohľadňovali značku NEB, ktorú má vypracovať a zaviesť Európska komisia;
- b) podporovali Komisiu v jej úsilí o rozšírenie a diverzifikáciu komunity NEB a spolupracovali s členmi komunity NEB vo svojej krajine s cieľom pochopiť a podporiť ich potreby a návrhy a vo vhodných prípadoch vytvárať synergie vrátane synergií s príslušnými národnými a regionálnymi činnosťami, a to aj zvyšovaním povedomia o iniciatíve NEB a jej možnostiach pre akademickú obec, odborníkov vrátane profesijných komôr, priemyselné odvetvia, občiansku spoločnosť a orgány verejnej moci;
- c) podľa možnosti vytvorili národné ceny NEB alebo kategórie NEB v rámci príslušných národných cien v synergii s cenami NEB na úrovni EÚ;
- d) zvyšovali povedomie a podporovali participáciu príslušných zainteresovaných strán v členských štátoch na Festivale NEB, ktorý sa koná každé dva roky, a podporili organizáciu národných, regionálnych alebo miestnych satelitných podujatí vo všetkých členských štátoch.

7. ZLEPŠENIE PRÍSTUPU K FINANCOVANIU A INVESTÍCIÁM

Členské štáty sa vyzývajú, aby:

- (a) zohľadňovali nástroj NEB a jeho zložku výskumu a inovácií, ako aj zložku zavádzania do praxe zvyšovaním povedomia medzi všetkými príslušnými zainteresovanými stranami a potenciálnymi príjemcami, poskytovaním pomoci na ich participáciu a poskytovaním spätnej väzby Komisii o tom, ako ho zlepšiť; plánovali a ďalej diskutovali so všetkými relevantnými zainteresovanými stranami vrátane Komisie o možnom udržateľnom financovaní NEB;
- (b) plnili záväzky týkajúce sa implementácie NEB v programoch politiky súdržnosti. Možno to dosiahnuť tak, že začnú realizovať konkrétne výzvy na implementáciu NEB v príslušných oblastiach politiky podľa nedávneho strednodobého preskúmania, a to aj maximalizáciou súkromných investícií prostredníctvom finančného nástroja „model územného rozvoja NEB“ (NEB TDM); využívali programy politiky súdržnosti, a to najmä na vypracovanie jedného vlajkového projektu NEB v každom členskom štáte;

- (c) podporovali mobilizáciu súkromných investícií v rámci projektov NEB, a to vo vhodných prípadoch aj prostredníctvom využívania finančných nástrojov, ako sú záruky, kombinované financovanie, zvýhodnené pôžičky a mechanizmy rozdelenia rizika;
- (d) podporovali spoluprácu s multilaterálnymi rozvojovými bankami, národnými podpornými bankami a finančnými inštitúciami s cieľom zlepšiť prípravu projektov, využiť súkromný kapitál a podporiť zavádzanie riešení financovania transformácie.

8. ZABEZPEČENIE ÚČINNÉHO VIACÚROVŇOVÉHO RIADENIA NEB A ÚSTREDNEJ ÚLOHY NÁRODNÝCH KONTAKTNÝCH MIEST NEB

Odporúča sa, aby členské štáty:

- a) na základe usmernení pre národné kontaktné miesta vypracovaných v roku 2025 propagovali podpornú koordinačnú úlohu národných kontaktných miest NEB pri riadení NEB na vnútroštátnej úrovni a zároveň sa zameriavali na ich spoluprácu so všetkými relevantnými ministerstvami a existujúcimi koordinačnými mechanizmami a podporovali ich kapacity, a to aj v synergii s pripravovanou Alianciou EÚ pre bývanie s cieľom zabezpečiť súdržnosť a integráciu prístupu NEB; spolu s Komisiou objasnili vymedzenie základných úloh národných kontaktných miest NEB a v prípade potreby vymedzili ďalšie úlohy špecifické pre jednotlivé krajiny; zvažili pokračovanie v organizovaní zasadnutí národných kontaktných miest NEB v spojení s príslušnými zhromaždeniami;
- b) podporovali medziodvetvové a viacúrovňové riadenie NEB na vnútroštátnej úrovni na základe existujúcich osvedčených postupov prostredníctvom koordinácie a začleňovania hodnôt a zásad NEB do plánovania a realizácie finančných a politických iniciatív súvisiacich s NEB; uľahčovali koordináciu a spoluprácu medzi národnými kontaktnými miestami NEB a inými relevantnými sieťami, najmä národnými kontaktnými miestami NEB pre výskum a inovácie v rámci programu Horizont Európa (2021 – 2027), národnými kontaktnými miestami v rámci programu LIFE, príslušnými partnerstvami v rámci programu Horizont Európa a riadiacimi orgánmi pre politiku súdržnosti;

- c) podporovali prístup a nástroje NEB v rámci príslušných medzinárodných výmen, ako napríklad v rámci príslušných programov, agentúr a iniciatív Organizácie Spojených národov, ako aj s tretími krajinami, a zabezpečili, aby NEB prispieval k plneniu príslušných medzinárodných cieľov a záväzkov⁴¹; podporovali najmä udržateľnú a inkluzívnu obnovu Ukrajiny prostredníctvom pilotných a demonštračných projektov, napríklad pokiaľ ide o školy, verejné priestory, ochranu prírodného a kultúrneho dedičstva a obehovú obnovu, ako aj prostredníctvom vytvárania a výmeny poznatkov a zároveň konsolidovali pripravované centrum Akadémie NEB na Ukrajine ako kompetenčné a podporné centrum pre zainteresované strany a miestne orgány na budovanie kapacít a výmenu inovatívnych replikovateľných riešení.

V Bruseli

*Za Radu
predseda/predsedička*

⁴¹ Najmä cieľ a udržateľného rozvoja 11 a rezolúcie Programu OSN pre ľudské sídla (UN-Habitat) č. 2/6 o lokalizácii cieľov udržateľného rozvoja a rezolúcie Programu OSN pre životné prostredie (UNEP) č. 7/2 o podpore udržateľných riešení prostredníctvom športu pre odolnú planétu v udržateľnom a inkluzívnom územnom plánovaní.